

GÖNÜLLÜ İTFAİYE İSTASYONLARINA OLAN İHTİYACI BELİRLEYEN FAKTÖRLER

Abdurrahman İNCE *

"Bu konu 29.09.2005 günü İtfaiye Haftası etkinlikleri içerisinde panel olarak, 09-10 Ekim 2008 - 10. Uluslararası Yanma Sempozyumunda bildiri olarak, 07-10 Ocak 2009 - 1. Orman Yangınlarıyla Mücadele Sempozyumunda bildiri olarak ve 09-10 Ekim 2009 - Tüyak 2009 Yangın ve Güvenlik Sempozyumunda bildiri olarak sunuldu.

1. Orman Yangınları Sempozyumunun sonuç bildirgesinin 6. maddesinde: "Orman yangınlarıyla mücadelede mükelleflik konusu yeniden değerlendirilmeli, "gönüllü itfaiyecilik teşvik tedbirleriyle birlikte en kısa sürede devreye sokulmalıdır." şeklinde karar alınmasına vesile oldu. Orman Genel Müdürlüğü sempozyumdan bu yana birçok orman köyünde bu projeyi hayata geçirdi."

ÖZET

Birçok ülkede yaygın olarak uygulanmakta olan Gönüllü İtfaiyecilik, ülkemizde yeteri kadar bilinmediği ve önemi kavranmadığı için şimdiye kadar sağlıklı bir uygulama zemini bulamamış, uygulanamamış ve yaygınlaşmamıştır. Halbuki köyler başta olmak üzere tüm küçük yerleşimler için yangınla savaş açısından hayati çözüm budur.

Bu çalışmada gönüllü itfaiyeciliğin ne olduğu, gönüllü itfaiyeciliğe niye ihtiyaç olduğu ve ihtiyacı belirleyen faktörlerin neler olduğu konuları irdelenmiştir. Gönüllü İtfaiye İstasyonları Sivil Toplum Kuruluşları değildir. Halk kuruluşu değildir. Devlet kuruluşudur. Devlet; yangın çıkma sıklığı yüksek olan yerlere Profesyonel İtfaiye İstasyonu, düşük olan yerlere Gönüllü İtfaiye İstasyonu kurar.

Bu çalışmada ülkemiz gibi gönüllü itfaiyeciliğin yaygın olmadığı ülkelerdeki yangınlara müdahale imkânları açısından karşılaşılan eksiklikler ve handikaplar göz önüne konularak problemlerin nerelerden kaynaklandığı açıklanmıştır. Gönüllü itfaiyeciliğin uygulanması ile elde edilecek faydalar belirtilmiştir. Gönüllü itfaiyeciliği olmazsa olmaz şekilde ihtiyaç haline getiren faktörler irdelenerek açıklanmıştır. Böylece gönüllü itfaiye istasyonlarına olan hayati ihtiyacın anlaşılması, ihtiyaç olan yerlere ve özellikle orman köylerine tesis edilmesinin gerekliliği hususunda bilgilendirmenin sağlanması hedeflenmiştir.

Bu çalışmada köy yangınlarında yerel müdahale imkânları olmadığı için çok büyük kayıpların meydana geldiği, birçok köy yangınının, köyün kısmen veya tamamen yanması ile sonuçlandığı gerçeklerinden yola çıkılarak, gönüllü itfaiyeciliğin yaygın olduğu ülkelerdeki uygulamalar incelenmiş, karşılaştırmalar yapılmış ve çözüm yolları önerilmiştir.

Gönüllü itfaiyeciliğe olan ihtiyacı belirleyen ana faktörlerin irdelenmesi ile; yangının hızının yerel müdahaleyi kaçınılmaz kıldığı sonuç olarak çıkarılmıştır. Yangının halk tarafından başlangıçta söndürülememesi durumunda makul sürede yetişecek eğitilmiş ve donanımlı ekibe ve itfaiye araç ve gereci ihtiyacı duyulacağı yani o bölgede mutlaka itfaiye istasyonu bulunması gerektiği sonucu çıkarılmıştır. Periyodik yangın çıkma sayısının çok düşük olduğu yerlerde ise profesyonel itfaiyecilerin istihdam edilemeyeceği çıkarımı ile birleştirilerek "Gönüllü İtfaiye İstasyonlarının" gerçek bir ihtiyaç olarak en iyi çözüm olduğu orta yere konulmuştur.

Yangına makul sürede yetişebilmek için hemen her yerleşim bölgesi için istasyon kurmanın gerekliliği, buna karşılık periyodik yangın çıkma sayısının çok düşük olduğu yerlerde Profesyonel İtfaiyecilerin istihdam edilemeyeceği gerçekleri dikkate alındığında kaçınılmaz bir şekilde "Gönüllü İtfaiye İstasyonlarına" olan ihtiyaç orta yere çıkmaktadır.

GİRİŞ

Türkçe “Gönüllü İtfaiyeci” ifadesi “Volunteer Firefighter” terimini tam olarak karşılayamamaktadır. Gönüllü ifadesi meslek anlamındaki “profession” ve “career” terimlerinin zıt anlamlısı olarak kullanılmaktadır. Gönüllü İtfaiyeci, mesleği itfaiyecilik olmayan yani itfaiyecilikten maaş almayan itfaiyecidir. Yangın çıkma sıklığı düşük olan yerleşim yerleri için çözüm olarak üretilmiştir.

Zorunlular içinden gönüllüler seçilmektedir. Örnek olarak Almanya'nın bir köyünde yaşayacaksanız ya gönüllü itfaiyeci olmak zorundasınız ya da gönüllü itfaiyecilik için ekstra vergi vermek zorundasınız. Gönüllü İtfaiye İstasyonları Sivil Toplum Kuruluşları değildir. Halk kuruluşu değildir. Devlet kuruluşudur. Devlet; yangın çıkma sıklığı yüksek olan yerlere Profesyonel İtfaiye İstasyonu, düşük olan yerlere Gönüllü İtfaiye İstasyonu kurar.

“Gönüllü İtfaiye İstasyonları” normal zamanlarda boştur. Yangın esnasında kendi işlerini bırakıp yangına giden gönüllü itfaiyeciler yangın sonrasında tekrar kendi işlerine dönerler. Mesleki İtfaiyeciler ile Gönüllü İtfaiyeciler arasında eğitim ve donanım açısından fark bulunmamaktadır. Keza istasyonları ve araçları da aynı özelliklere sahip olmaktadır. Belki fark olarak Mesleki İtfaiyecilerin daha sık yangınlarla muhatap oldukları için daha çabuk tecrübe edinmeleri söz konusu olabilir. Buna karşılık Gönüllü İtfaiyeler yakın yerlere müdahale edecekleri için araç yaş ortalamaları daha yüksek olabilmektedir. Mesela Almanya'da Profesyonel İtfaiye İstasyonlarında araç yaş ortalamasını genç tutmak için yeni araç aldıklarında eskisini taşraya yani Gönüllü İtfaiye İstasyonlarına vermektedirler. Şekil-1'de gönüllü itfaiye istasyonlarına bir örnek olarak ABD Kuzey Virjinya'da Vienna kasabasındaki bir istasyon görülmektedir. Bu istasyonlar yangın olmadığı zamanlarda boştur.

Şekil-1 Gönüllü İtfaiye İstasyonuna Bir Örnek

Gönüllü itfaiyeci sayısının profesyonel itfaiyeci sayısına göre en fazla olduğu ülkelere göre sıralamanın yapıldığı Tablo-1'e bakıldığında Almanya, Japonya ve ABD gibi itfaiyecilikte öncü konumunda olan ülkelerde de Gönüllü İtfaiyeciliğin yaygın olduğunu görülmektedir. Birçok gelişmiş ülkede Gönüllü İtfaiyecilerin sayısı Profesyonel İtfaiyecilerden kat kat fazladır.

ÜLKELERE GÖRE KARŞILAŞTIRMALI GÖNÜLLÜ VE PROFESYONEL İTFAİYECİ SAYILARI

	Gönüllü İtfaiyeci Sayısı	Gönüllü İtfaiyeci (%) [Gİ/Tİ x 100]	Profesyonel İtfaiyeci Sayısı	Profesyonel İtfaiyeci (%) [Pİ/Tİ x 100]	Toplam İtfaiyeci Sayısı	[Gİ/Pİ] ORANI [KAT]
Lüksemburg	6.000	97	215	3	6.215	28
Avusturya	273.670	96	11.330	4	285.000	24
Almanya	1.139.400	94	70.870	6	1.210.270	16
İsviçre	195.000	93	15.000	7	210.000	13
Japonya	962.625	86	151.703	14	1.114.328	6
İzlanda	1.150	85	200	15	1.350	6
Fransa	206.900	85	36.760	15	243.660	6
Yeni Zeland	8.000	83	1.600	17	9.600	5
İspanya	10.420	80	2.560	20	12.980	4
ABD	804.200	74	278.300	26	1.082.500	3

Gİ: Gönüllü İtfaiyeci Sayısı, Pİ: Profesyonel İtfaiyeci Sayısı, Tİ: Toplam İtfaiyeci Sayısı.

Tablo-1: Gönüllü İtfaiyeciliğin Yaygın Olduğu Ülkelerde Gönüllü ve Profesyonel İtfaiyeci Sayıları [1],[2]

ABD'ne ait daha güncel istatistiki bilgilerin yer aldığı, yerleşim alanlarının nüfuslarına göre Gönüllü (Volunteer) ve Profesyonel (Career) itfaiyeci sayılarının karşılaştırıldığı Tablo-2 de ise **nüfusu büyük olan şehirlerde Gönüllü İtfaiyeciliğin yok seviyesinde olduğu (% 0,27)**, nüfusu küçük olan yerlerde ise neredeyse tamamının (% 98) Gönüllü İtfaiyecilerden oluştuğunu görüyoruz. ABD'de kayıtlı 1.136.650 itfaiyecinin 823.350'si yani %72'si gönüllü itfaiyecidir.

Yerleşim alanı nüfusu	Gönüllü İtfaiyeci	Profesyonel İtfaiyeci	Toplam İtfaiyeci	% Gönüllü
2.500'den az	429.550	8.050	437.600	98
2.500 – 4.999	165.950	5.500	171.450	97
10.000 – 24.999	79.200	45.200	124.400	64
25.000 – 49.999	23.950	46.650	70.600	34
50.000 – 99.999	5.650	47.050	52.700	11
100.000 – 249.999	3.000	47.100	50.100	6
1.000.000'dan fazla	100	36.100	36.200	0
Toplam	823.350	313.300	1.136.650	72

Tablo-2: ABD'de Yerleşim Alanlarının Nüfuslarına Göre Gönüllü ve Profesyonel İtfaiyeci Sayıları [3],[4],[5]

ABD'de itfaiye istasyonlarının Gönüllü (Volunteer) ve Profesyonel (Career) dağılımlarını gösteren Tablo-3'e baktığımızda ise; Toplam 30300 itfaiye istasyonunun 21575'inin tamamen gönüllü, 4092'sinin çoğunluğu gönüllü olacak şekilde karma, 1766'sının çoğunluğu profesyonel olacak şekilde karma ve 2087'sinin ise tamamen profesyonel itfaiye istasyonu olduğu görülmektedir.

İTFAİYE İSTASYONUNUN STATÜSÜ	İSTASYON SAYISI
Tamamen Gönüllü (Volunteer)	21575
Karma (Çoğunluğu Gönüllü)	4092
Karma (Çoğunluğu Profesyonel)	1766
Tamamen Profesyonel (Career)	2087
Toplam	30300

Tablo-3: ABD'de İtfaiye İstasyonlarının Gönüllü (Volunteer) ve Profesyonel (Career) Dağılımları [3],[4],[5]

Tabloların alındığı “National Volunteer Fire Council (NVFC) Statistics and Fact Sheets 2007” adlı kaynaktan ABD’nin gönüllü itfaiyecilik uygulaması ile her yıl 37,2 Milyar \$ tasarruf ettiği ifade edilmektedir.

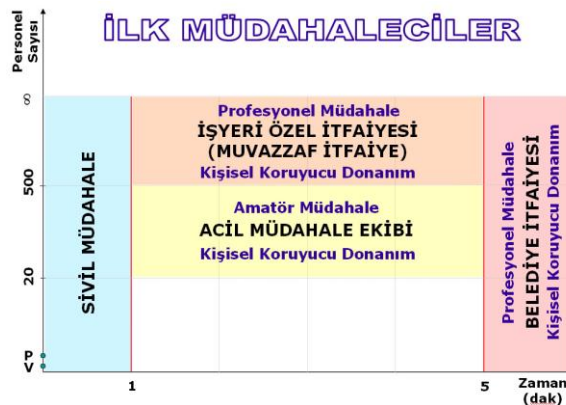
GÖNÜLLÜ İTFAİYECİLİĞE OLAN İHTİYAÇ

Gönüllü itfaiyeciliğe olan ihtiyacı belirleyen üç ana faktörden bahsedebiliriz. **Birincisi** yangınla mücadelenin her sahasında da belirleyici olan **yangının inanılmaz hızıdır**. Yanıcı maddeyi tutuşma sıcaklığına ulaştıracak ısı unsuru aynı zamanda yanma reaksiyonunun ürünü olarak ta üretildiğinden kimyasal zincirleme reaksiyona sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla bir objeden başlayan yanma olayı ürettiği ısı sebebi ile etrafındaki yanıcıları da ısıtarak tutuşma sıcaklığına ulaştırmaktadır. Tutuşan her obje yeni bir ısı kaynağı haline gelmektedir. Isı aktarımının üç çeşidi de vuku bulmakta dolayısıyla hem bitişikteki maddelere iletimle (conduction), hem daha uzaktaki maddelere sıvı veya gaz akışkanın (mesela dumanın) taşıdığı ısı enerjisi yani taşınım (convection) ve hem de yanan objenin direkt karşısındaki maddelere ok gibi gelen ısı ışınları yani ışınım (radiation) ile ısı aktararak yangın büyümektedir. Bu nedenlerle yangının hızı lineer değil geometriktir. Yangın ortamındaki her 10 derecelik sıcaklık artışı yangının reaksiyon hızını ikiye katlar. Yangının hızı ilerleyen saniyelerde katlanarak yani ivmeli olarak artar.

Şekil-2 Yangının Hızını Gösteren Deneden Fotoğraflar

Yangının ilk birinci dakikası “**altın dakika**” olarak tanımlanmıştır. Kişilerin yangınla mücadeleye hazır olması, yangını gecikmeden fark edebilmesi, yakında bulundurduğu standartlara uygun taşınabilir söndürme tüpleri ve sair söndürme imkanları ile ve sivil kıyafetlerle ilk bir dakika içerisinde müdahale ederek söndürmesi çoğunlukla mümkündür. İstisnai olarak molotof kokteyli gibi sıvı hızlandırıcıların kullanıldığı veya yanıcı gaz patlamaları ile başlayan yangınlarda bu altın dakika şansı da olmayacaktır.

Şekil-3 Çalışan Sayısına ve Zamana Bağlı Olarak Yangına Müdahale İmkanları

Yangını ilk gören kişi ilgililere ihbar edecek ve bu ilk altın dakikada söndürmeye çalışacaktır. Fakat birinci dakikadan sonra başta yanma ürünlerinin etkisiyle oluşan “**yangın yerinin tehlikeleri**” sebebiyle sivil kıyafetler ile yangına müdahale şansı kalmayacak ve “itfaiyeci kişisel koruyucu donanımına” ihtiyaç duyulacaktır.

Yangın yerinin tehlikeleri gönüllü itfaiyeciliğe olan ihtiyacı belirleyen ikinci ana faktördür. İtfaiyenin standartlara göre 5. dakikada yangına yetişeceğini dikkate aldığımızda aradaki bu en az 4 dakikalık

sürede yangına müdahale edebilecek **eğitilmiş ve donanımlı ekibe** ihtiyaç duyulacaktır. Yangın uzaktan sönmür. Çoğu kere yangın yerine girmek, orijine ve “kor”a ulaşmak ve “kor”u soğutmak gerekir.

Yangın yerinde oluşan başta yakıcı yüksek sıcaklık ve solunumu imkansız kılan zehirli gazlar ve diğer tehlikeler sebebi ile “itfaiyeci solunum cihazı”, nomeks veya kevlar “itfaiyeci koruyucu elbisesi”, deri veya lastik itfaiyeci çizmesi, deri veya nomeks itfaiyeci eldiveni, yanmaya dayanıklı nomeks örme itfaiyeci başlığı, darbelere dayanıklı itfaiyeci koruyucu kaskı ve diğer parçalardan oluşan “İtfaiyeci Koruyucu Donanımı” kuşanılmalıdır. Temel İtfaiyeci Eğitimi alınmalıdır. Emir komuta zinciri altında ekipler oluşturulmalıdır. İlk birinci dakikadan sonra fert olarak, eğitimsiz olarak ve donanımsız olarak yangına müdahale yapılamaz.

Şekil-4 İtfaiyeci Kişisel Koruyucu Donanımı ve Gönüllü İtfaiyecilerin Ekip Çalışması

İşyerlerinde bu amaçla ekipler oluşturulmuştur. Eski yönetmeliklerde yer alan “500 kişiden fazla çalışanın bulunduğu ve/veya 5000 m²’den fazla kapalı alana sahip işyerlerinde muvazzaf itfaiye kurulur.” ifadesi yeni yönetmeliklerde bir eksiklik olarak yer almamaktadır. Halbuki birçok büyük fabrikada işyeri özel itfaiyesi vardır. İstasyonları, araçları, ekipmanları, kişisel koruyucu donanımları ve sadece itfaiyecilikten maaş alan elemanları vardır. İşyeri özel itfaiyeleri yapı olarak profesyonel itfaiye teşkilatlarına benzer. 500 kişiden daha az çalışanın bulunduğu yerlerde ise söndürme ve kurtarma görevlerinin de bulunduğu “**Acil Durum Ekipleri**” kurulmaktadır. Bu ekiplerdeki müdahaleciler ise normalde başka görevleri bulunmakla birlikte yangın esnası için tanımlanmış müdahale görevleri olmakta, bu konuda eğitimler almakta, kişisel koruyucu donanımları ve diğer ekipmanların konulduğu yangın istasyonu odaları bulunmaktadır. Yangın esnasında derhal kişisel koruyucu donanımlarını kuşanarak, itfaiye yetişene kadar yangına müdahale görevlerini yerine getirmektedirler. Bu ekipler ise yapı olarak gönüllü itfaiye teşkilatlarına benzemektedirler.

Beşinci dakikadan sonra ise binanın tamamı tehdit altındadır. Eğer bina yakınında hidrant yok ise su tankına ve o suyu binanın en ücra köşesine basınçla uygulamaya imkan verecek yangın pompasına, hortumlara ve çok maksatlı lanslara ihtiyaç olacaktır. Eğer yanıcı sıvılar söz konusu ise köpük hammaddesi, köpük karıştırıcısı, köpük lansı ve yine yangın pompasına ihtiyaç olacaktır. Söndürme ve kurtarma amaçlı olarak tek katlı binaların bile çatısına, çok katlı binaların ise diğer katlarına ulaşabilmek ve erişebilmek için merdiven aracına ihtiyaç duyulacaktır. Binaların kapalı yerlerine zorla girmeyi sağlayacak ekipmanlara, kaza sebebi ile deforme olarak sıkışan araç karoserlerini kesip ayıracak ekipmanlara ihtiyaç duyulacaktır. En basitlerini sıraladığımız bu araç ve gereçlerin bulundurulacağı, bakımlarının yapılacağı istasyonlara olan ihtiyaç da böylece ortaya çıkmaktadır. Yanan bina söndürülemez ise en yakınındaki binalardan başlamak üzere diğer binalara, vasıtalara, ağaçlara, ahırlara velhasıl yanıcı ne varsa hepsine sirayeti de kaçınılmaz olacaktır. **Her yıl yaklaşık 20 köyümüzün kısmen veya tamamen yanmasının sebebi de budur.**

Gönüllü itfaiyeciliğe olan ihtiyacı belirleyen iki ana faktör olan yangının hızı ve tehlikeleri; insanın ikamet, çalışma ve sair amaçlarla bulunduğu her yerleşim yeri için yangına müdahale edebilecek

eğitilmiş ve donanımlı ekiplere ve gerekli itfaiye aracı ve itfaiye ekipmanının bulunduğu “**itfaiye istasyonlarına**” ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Yangın kontrol dışı yanma olayıdır. Yanma olayı oksijen maddesi, yanıcı madde ve ısı enerjisi unsurlarının bir araya gelmesi ile oluşur. Oksijen soluduğumuz havada % 21 oranında mevcuttur. İnsan vücudu ve elbiseleri başta olmak üzere yaşam ortamlarındaki eşyaların çoğunluğu yanıcıdır. Isınma ve pişirme başta olmak üzere birçok ısı işlem ve yanma olayı insan yaşamının vazgeçilmezlerindedir. Dolayısıyla yangın çıkma riski her yaşam ortamında az veya çok vardır.

Yangın vuku bulduğu zaman erken fark edilemez ve yerel imkânlar ile söndürülemez ise ancak itfaiye teşkilatının müdahalesi ile söndürülebilecektir. İtfaiye teşkilatının yangın yerine en fazla 5 dakikada yetişebilmesi için uygun şekilde konuşlanmış itfaiye istasyonlarına ihtiyacı vardır. (Bu süre mal ve can kaybı ihtimali en düşük yerler için 10 dakikaya kadar uzayabilmektedir.) Bu makul süre aşıldığında sirayet artacak ve kabul edilemez büyük zararlar söz konusu olacaktır. Bu sonuca göre hemen hemen her yerleşim yeri için bir itfaiye istasyonu tesis edilmesi gerekliliği kaçınılmaz olacaktır.

Bu noktada gönüllü itfaiyeciliğe olan ihtiyacı belirleyen **üçüncü ana faktör** olan “**yangın çıkma sıklığı**” devreye girmektedir. Yangın çıkma sıklığını yangın çıkma riskleri belirler. Bununla birlikte en genel olarak yangın çıkma sıklığı nüfusla orantılıdır. Tablo-2’ye tekrar bakıldığında ABD’de nüfusu 5.000’in altında olan yerlerde itfaiyecilerin neredeyse tamamının (% 98) Gönüllü İtfaiyecilerden oluştuğu görülmektedir. Nüfusu 1.000.000’un üzerinde olan şehirlerde ise gönüllü itfaiyecilik yok seviyesindedir.

Bölgesinde günde 5-6 yangın çıkan bir itfaiye istasyonunda gönüllü itfaiyecinin görev yapmasının mümkün olamayacağı aşikardır. Çünkü yangınlardan başını kaldırıp ta kendi asli mesleğini yapamayacaktır. Ayda 1-2 yangına çıkış yapılan bir itfaiye istasyonunda ise profesyonel itfaiyecinin istihdam edilmesi iş gücü israfı anlamına gelecektir. Bu tip yerler için gönüllü itfaiyecilik en iyi çözümdür.

Aslında bir açmaz vardır. **Birincisi** yangına makul sürede yetişebilmek için çok fazla yere istasyon kurmanın gerekliliği, **ikincisi** periyodik yangın çıkma sayısının düşük olduğu yerlerde Profesyonel İtfaiyecilerin istihdam edilemeyeceğidir. İşte bu açmaz ülkeleri kaçınılmaz bir şekilde “**Gönüllü İtfaiyeciliğe**” yönlendirmiştir. Gönüllü İtfaiyecilik gerçek bir ihtiyaç olarak doğmuştur. Tablo-1’de görüldüğü gibi en zengin ülkeler bile yeterli istasyonları tesis etmekle birlikte çoğunluğunu “**Gönüllü İtfaiye İstasyonu**” olarak kurmuş ve yangın yoğunluğunun düşük olduğu küçük yerlerin yangın güvenliğini onlara havale etmiştir. ABD’nin gönüllü itfaiyecilik uygulaması ile her yıl 37,2 Milyar \$ tasarruf ettiği ifade edilmiştir.

KÖY YANGINLARI İÇİN EN İYİ ÇÖZÜM

Köyler ve uzak yerleşimler için müdahale planlarının yapılıp, erken müdahale imkânlarının oluşturulması elzemdir. Buralarda yangın çıkma sıklığı çok düşük öyleyse itfaiyeye ihtiyaç yok denilemez. Çünkü yangın çıktığında geç kalınacaktır.

Şimdi ülkemizde en yakın itfaiye teşkilatına “kamyon hızı” ile yarım saat uzaklıkta olan bir orman köyümüzü veya uydu kent olarak yapılmış bir yerleşim birimini düşünelim. Burada yangın çıkma sıklığı yaklaşık iki ayda bir olsun. Burada çıkacak bir yangına vatandaşça yapılacak ilk müdahalede başarısız kalındığında ve itfaiye teşkilatının müdahalesine ihtiyaç duyulduğunda 30 dakika kabul edilemez bir gecikme olarak karşımıza çıkacak ve kayıplar yüksek olacaktır. Bazı köylerimiz için bu mesafe daha da fazla olduğundan dolayı kısmen veya tamamen yanmaktadırlar. Köy yangınlarına yetişilememektedir. Mutlaka köylerde “Gönüllü İtfaiye İstasyonları” tesis edilmelidir. Buralara kurulacak gönüllü itfaiye istasyonları tamamen gönüllülerden oluşabilir. İhtiyaca binaen haberleşme, güvenlik vs. için asgari sayıda profesyonel personelin çalıştığı karma istasyonlar da kurulabilir.

Ülkemizdeki toplam 35071 köyün 20087 adedi orman köyüdür. İstanbul sınırları içerisindeki 173 köyün ise 151'i orman köyüdür. Orman köyleri için 1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanununun 69 uncu maddesi gereği 18 – 50 yaş arası tüm erkek nüfus mükelleftir. Madde 69'da "- Orman yangınlarında yangına civar köy ve kasabaların 18 yaşını bitirip 50 yaşını doldurmamış bütün erkek nüfusu beraberinde mevcut balta, kürek, kazma, destere gibi yangın söndürmeye yarıyacak aletleriyle yangın yerine gitmeye ve yangını söndürmeye mecburdurlar." ifadesi geçmektedir.

Diğer köyler için de 1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanununun 36 maddesinde yangınlara müdahale görevi muhtar başkanlığında köylülere verilmektedir. Madde 36 - Muhtarın göreceği Devlet işleri şunlardır: denilerek sıralanan görevlerden; 12 - Köy sınırı içinde yangın ve sel olursa köylüleri toplayıp söndürmeğe ve çevirmeğe çalışmak, (orman yangınlarında sınırdan dışarı olsa dahi yardıma mecburdurlar.) ifadesi geçmektedir. Bu zorunluluklar içerisinde gönüllüler (haklar sağlanıp cazip hale getirilmesi ile) seçilip görevlendirilerek ve bu görevlilere verilecek eğitim, donanım, istasyon, araç - gereç ve görevlendirmelerle "Gönüllü İtfaiye İstasyonlarına" dönüştürülmesi gerekmektedir.

Orman köylerimizde gönüllü itfaiye istasyonlarının kurulması ile yerinden müdahale ihtiyacı sağlanmış olacaktır. Orman yangınlarının %80'inin orman köylerinin içinden veya en fazla 100 metre uzağından ve insan kaynaklı olarak başladığı dikkate alındığında bu erken ve yerinden müdahalenin ne kadar kıymetli ve luzumlu olduğu ortaya çıkmaktadır. Zaten mükellef olan orman köylülerinin genel eğitimine ilaveten içlerinden seçilerek görevlendirilecek asil ve yedek gönüllü itfaiyecilere verilecek "**İtfaiye Eğitimi**" ile kabiliyetleri artırılmış olacaktır. Bu eğitim bağlı buldukları il veya ilçe itfaiyesi tarafından verilebilir. Ayda bir'den daha sık olmayacak periyotlarla en yakın profesyonel itfaiye teşkilinde eğitim amaçlı nöbet tutturulabilir. İkinci olarak bu gönüllü itfaiyecilere alınacak "**İtfaiyeci Kişisel Koruyucu Kıyafeti ve Donanımı**" ile yangınlarla daha sağlıklı ve kendilerini koruyarak müdahale edebilme imkanları artırılmış olacaktır. Üçüncü olarak her türlü itfai olaya müdahale edebilme ekipman ve malzemelerinin sağlanması ile teçhiz edilmiş olacaktır. Ayrıca görev dağılımı yapılmış emir komuta zincirine sahip bir ekip haline getirilmeleri ile yangına karşı savaşta düzenli birliklere dönüşmüş olacaktır.

Yangınla savaşta ihtiyaç duyulan nitelikli araçlar, merdiven ve su tankı aldırılarak motorize hale getirilmeleri söz konusu olmalıdır. Araçlar temin edilene kadar ve araçlarla birlikte yaklaşık 100 metre yüksekliğe tesis edilecek "**yangın su deposu**", köy içinde gerekli noktalara dikilecek "**hidrantlar**", hidrantların yanına tesis edilecek yangın dolapları içindeki "**hortumlar**" ve "**lanslar**" ile araçsız müdahale imkanları da kurulmalıdır.

Araçlar ve ekipmanlar temin edildikten sonra bunların konuşlanması ve bulundurulması için kaçınılmaz olarak bir istasyon oluşturulması gerekecektir. Bu istasyon tarifi; Almanya, ABD, Japonya, Fransa, İsviçre, Avusturya, Lüksemburg, İzlanda, Yeni Zelanda, İspanya ve benzeri birçok ülkede uzun zamandır sistemleşmiş bir şekilde uygulanmakta olan, her köyde var olan ve yangın harici zamanlarda boş olan "**Gönüllü İtfaiye İstasyonları**"na birebir uymaktadır. Bizde de olmazsa olmaz bir ihtiyaç olarak en kısa sürede uygulanmalıdır.

Gönüllü İtfaiyeciliğin Bölgeye ve İtfaiyecilere Faydaları

Gönüllü itfaiyeciliğin Dünya genelindeki uygulamalara baktığımızda ufak tefek farklılıklar içermekle birlikte bazı ortak prensiplere dayandıkları görülmektedir. Gönüllü itfaiyecilere maaş ödenmemekle birlikte tüm masrafları bağlı buldukları belediyelerce veya ilgili devlet idareleri tarafından sağlanmaktadır. İtfai olaya müdahale ettiklerinde sarf ettikleri toplam süre kendi işyerlerine veya çalıştıkları yere işgücü kaybını karşılayacak şekilde özgün ücret olarak geri ödenmektedir. Bazı ülkelerde genel ve çağrı başına ücret verilmekte, kaza tazminatları ve emekli ikramiyeleri verilmektedir.

Eğitim ve tedavi masrafları karşılanmaktadır. Bazı ülkelerde gönüllü itfaiyeciliği özendirme için vergilendirmede birtakım kolaylıklar ve muafiyetler tanınmıştır. Gönüllü İtfaiyecilerin en büyük kazançları; öncelikle kendi yaşadıkları yerleşim yerini, dolayısıyla kendi evlerini, işyerlerini, taşınır-taşınmaz tüm mal varlıklarını yangınlara karşı korumak olacaktır. Yangınla savaş, ilkyardım, kurtarma

v.b. konularda herkese ömür boyu lazım olacak acil durum eğitimlerini alma fırsatına kavuşmaktadırlar.

Gönüllü İtfaiyeciliğin Uygulanması İçin Gerekli Mevzuat

“**Gönüllü İtfaiyeciliğin**” mükemmel bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli ve yeterli mevzuatın çıkarılmasına ihtiyaç vardır. Yeterli mevzuat çıkarılana kadar mevcut mevzuat olarak; orman köyleri için Orman Kanununun, diğer köyler için Köy Kanununun yukarıda bahsi geçen ilgili maddelerine göre çalışmalar yapılmalıdır.

“**Belediye İtfaiye Yönetmeliği**”nin 45. maddesindeki Gönüllü İtfaiyecilik bahsinde ise “İtfaiye hizmetlerinin desteklenmesine ihtiyaç duyulan yerlerde 9/10/2005 tarihli ve 25981 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği hükümlerine göre gönüllü itfaiye teşkilleri kurulabilir.” denilmektedir. Mezkûr yönetmeliğin hükümleri Gönüllü İtfaiyeciliğin tesisi için yeterli olmamakla birlikte başlangıç için kullanılabilir.

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin 22.07.2003 tarih ve 639 sayılı kararı itibarı ile yürürlükte olan ve revizyon çalışmaları devam eden “İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İtfaiye Daire Başkanlığı, Gönüllü İtfaiyecilik Yönetmeliği”ne göre sağlanan bazı faydalar aşağıda sıralanmıştır; Kocaeli ve İzmir Büyükşehir Belediyelerinin “Gönüllü İtfaiyecilik Yönetmelikleri”nde de aynı hükümler vardır.

- Gönüllü İtfaiyecilik yapmak isteyen kişi veya kişilerin ferdi kaza sigorta poliçelerini İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı satın alır.
- Gönüllü İtfaiyecilerin kişisel koruyucu teçhizatları ile iş kıyafetleri İtfaiye Daire Başkanlığınca temin edilir,
- Gönüllü İtfaiyecilerin karargâhtaki görevleri esnasında yemek ve yatak ihtiyaçları İtfaiye Daire Başkanlığınca temin edilir.
- Gönüllü İtfaiyeciler İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ile beraber yurt içi veya dışındaki afetlere katılmaları halinde ulaşım, yemek ve barınma masrafları İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından karşılanır.

Ülkemizde Gönüllü İtfaiyecilik Uygulamaları

İstanbul’da ilk Gönüllü İtfaiye İstasyonu; üzerinde 120 hane barındıran Sedef adasında, bir adet orman aracı teslim edilerek ve on adet gönüllü itfaiyeci eğitilerek 2005 yılından itibaren hizmete girmiştir. Akpınar ve Çiftalan köylerinde pilot uygulama olarak gönüllü itfaiyecilik tesisi çalışmaları devam etmektedir.

Kocaeli ilimizde ise Mollafenari, İshakçılar, Akçaova, Akmeşe ve Eşme köylerinde, aynı şekilde Kocaeli İtfaiye Daire Başkanlığınca birer itfaiye aracı teslim edilmiş ve yaklaşık onar gönüllü itfaiyeci eğitilerek hizmete sokulmuştur.

Denizli ilimizde ise Orman Bölge Müdürlüğü ve İl Özel İdaresi koordinasyonu ile 125 adet orman içi köyüne; traktöre entegre edilebilen ve kuyruk milinden hareket alan, yerli yapım “yangın söndürme tankerleri” muhtarlıklar emrine verilmiş ve kullanacak kişilerin eğitimleri tamamlanmıştır.

Denizli Orman Bölge Müdürü Adem OKLU 2008 yılı Ekim ayında çıkan bir yangını değerlendirirken: “Denizli İl Özel İdaresi tarafından dağıtılan 75 adet yangın söndürme tankı erken müdahale olanağı sağladı. Çardak ilçesine bağlı Söğüt köyünde bu yıl bir orman yangını çıktı. Muhtar, köylüleri de yanına alarak beş dakika içinde olay yerine ulaştı. Tank sayesinde yangını söndürdüler ve bize ekibimizin gelmesine gerek kalmadığını ifade ettiler. Bu tank olmasaydı, biz oraya ancak yarım saatte ulaşabilecektik ve yangın çok büyüyecekti.” demiştir. Bu ifade gönüllü itfaiye istasyonlarına olan ihtiyacı en bariz şekilde orta yere koymaktadır.

Balıkesir ve Mersin illerimizin bazı köylerine de bu araçtan temin edilmiştir. İzmir ilimiz de yaklaşık 100 köyüne bu araçtan temin etmeyi planlamaktadır. Ayrıca ilk defa, bu yıl, yaz sezonunun başında

İzmir'deki tüm orman köylerine kısa süreli de olsa yangın eğitimi verilmiştir. Karaman ilinin Ermenek ilçesine bağlı Ardıçkaya, Olukpınar, Evsin ve Katranlı köylerinin ve Burdur ilinin şehre uzak köyleri olan Aziziye, Halıcılar, Akçaören, Gökpınar, Karakent, Kartal Pınar, Kayış, İlyas, Kavacık, Bereket ve Başmakçı köylerinin muhtarlarına da bu araçtan teslim edilmiştir.

Bu örneklerle köylerimizde yangınlara yerinden müdahale imkanları oluşturulmaya başlandığını görmek sevindiricidir. Nadirattan da olsa; Anadolu'nun bazı köylerinde farklı şekillerde yerinden müdahale imkanları oluşturulduğu da bilinmektedir.

Almanya ve benzeri ülkelerde olduğu gibi istisnasız her köyde "gönüllü itfaiye istasyonu" oluşturabilmek için daha çok yolumuz vardır. Ancak bu yol tamamlandığında İstanbul'da yaklaşık 1500 adet ve ülke genelinde yaklaşık 350.000 adet gönüllü itfaiyeci, itfai olay vukuunda kendi köylerine, afet durumunda ülkemizin herhangi bir köşesine müdahale edebileceklerdir.

SONUÇ

Sonuç olarak mevcut mevzuatlarla yola çıkılmalı, Orman köyleri başta olmak üzere ülke genelinde tüm köyler, uydu kentler ve benzeri küçük yerleşimler için "**Gönüllü İtfaiye İstasyonları**" tesis etme çalışmalarına başlanılmalı, bu konuda tüm imkanlar seferber edilmeli, belirlenen bir takvime göre tamamlanarak gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de yangınlara makul vakitte yetişebilme ve etkin müdahale edebilme sorumluluğu yerine getirilmelidir.

KAYNAKLAR:

- 1- YENTÜRK, N. ÜNLÜ, A. TARI, E. İLKİ, A. Türk İtfaiye Teşkilatının Yeniden Yapılandırılması için Bir Model Önerisi, İTÜ, AYM. 2002
- 2- SCMAUCH, J-F. Sur les Services de secours et de lutte contre l'incendie de 19 Pays d'Europe, EDI, Paris. 2000
- 3- U.S. Fire Department Profile Through 2005. National Fire Protection Association, Quincy, MA, October, 2006.
- 4- National Volunteer Fire Council (NVFC) Statistics and Fact Sheets 2007
- 5- National Volunteer Fire Council Web Site 14.04.2008

* KISA ÖZGEÇMİŞ:

Abdurrahman İNCE 1962 yılında İstanbul'da doğdu, Hacettepe Üniversitesi Kimya Mühendisliği'nden mezun, (10 Ekim 2009 itibarıyla) İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesinde 15 yıldır çalışmakta, 9 yıl "Eğitim Amir Yardımcılığı" görevinden sonra üç yıldır "Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Amiri" olarak görev yapmaktadır. 1997 yılı itibarıyla "NFPA 1033 Fire Investigator" "Yangın Tahkikatçısı" sertifikasına sahip olup, "Yangın Çıkış Sebebinin Araştırılması" eğitimlerini vermektedir. Ayrıca; Tehlikeli Maddeler, Patlamalar, Yangın Yerindeki Tehlikeler, Yangının Yapısı ve Gelişimi, Doğalgaz ve LPG Yangınları, İşyerlerinde Yangın Güvenliği ve Acil Durum Organizasyonları konularında çalışmaları vardır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Abdurrahman İNCE
Kimya Müh. İSG MSc. A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı,
İBB İtfaiye APK Amiri
NFPA 1033 Sertifikalı Fire Investigator
+90 212 402 84 21 - +90 533 666 57 20 - +90 535 817 10 95
aince@ibb.gov.tr - aince34@gmail.com
<https://www.abdurrahmanince.net/>